

УДК 811.161.3:81`42[338.48]

UDC 811.161.3:81`42[338.48]

**ЛІНГВІСТЫЧНЫЯ АДМЕТНАСЦІ
АЎДЫЯГІДАЎ ЯК КАМПАНЕНТАЎ
БЕЛАРУСКАГА ТУРЫСТЫЧНАГА
ДЫСКУРСУ (НА ПРЫКЛАДЗЕ
МІЖНАРОДНАЙ ВЫСТАВЫ
«БЕЛАРУСЬ І БІБЛІЯ»)**

**LIGUISTIC FEATURES OF
AUDIO-GUIDES AS COMPONENTS OF
BELARUSIAN TOURIST DISCOURSE
(ON THE MATERIAL OF INTERNATIONAL
EXHIBITION “BELARUS AND
THE BIBLE”)**

Г. Р. Станіславенка,

*аспірант аддзела сучаснай беларускай мовы
Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы
і літаратуры Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі*

H. Stanislavenka,

*Postgraduate Student of the Department of
the Modern Belarusian Language, Center
of Research of the Belarusian Culture and
Literature, National Academy of Sciences*

Паступіў у рэдакцыю 21.01.20.

Received on 21.01.20.

Аўдыягід – сучасны інструмент для папулярызацыі гісторыка-культурнай спадчыны, для працы з аўдыторыяй падчас маштабных міжнародных мерапрыемстваў, сродак міжкультурнай камунікацыі паміж музэям і турыстам. У артыкуле даследуецца паняцце «аўдыягід» як кампанент сучаснага турыстычнага дыскурсу і сродак міжкультурнай камунікацыі. Аўтар аналізуе моўныя асаблівасці аўдыягіднага прыкладзе аднаго з самых сучасных аўдыягіднага на беларускай мове, які быў падрыхтаваны для міжнароднага мультыпраекта «Беларусь і Біблія» ў 2018 годзе.

Ключавыя словы: турыстычны дыскурс, аўдыягід, беларуская мова, «Беларусь і Біблія»

Audio-guide is a modern tool for popularization of historical-cultural heritage, for working with the audience during large international events, a means of intercultural communication between the museum and a tourist. The article studies the notion “audio-guide” as a component of modern tourist discourse and a means of intercultural communication. The author analyses linguistic features of audio-guides on the example of one of the newest audio-guides in Belarusian which had been developed for the international multiproject “Belarus and the Bible” in 2018.

Keywords: tourist discourse, audio-guide, Belarusian language, “Belarus and the Bible”.

Турызм – гэта адна з важнейшых частак міжкультурных зносін для любой дзяржавы. У Беларусі ён з’яўляецца прывяртэтным напрамкам сацыяльна-эканамічнага развіцця краіны, які рэалізуецца ў межах дзяржаўнай праграмы «Беларусь гасцінная» на 2016–2020 гады.

У Беларусі налічваецца больш за 17 тыс. аб’ектаў, якія маюць гістарычную, культурную, архітэктурную значнасць, а таксама памятных мясцін, звязаных з імёнамі выдатных дзеячаў сусветнай гісторыі і культуры, дзейнічае 159 музeyaў [1; 2]. Яны з’яўляюцца асноватворным рэсурсам гісторыка-пазнавальнага, падзейнага і іншых відаў турызму. Сёння для паспяховай дзейнасці ў сферы турызму не дастаткова мець вялікі гісторыка-культурны рэсурс, неабходна выкарыстоўваць сучасныя тэхналогіі. Беларусь не з’яўляецца выключэннем з агульнасусветнай тэндэнцыі інфарматызацыі і тэхнакратызацыі турыстычнай сферы.

За апошнія дзесяцігоддзе аўдыягіды сталі адным з кампанентаў сучаснага беларускага турыстычнага дыскурсу. Пад турыстычным дыскурсам мы разумеем асобы масава-інфармацыйны інстытуцыянальны і статусна-арыентаваны дыскурс [3]. Дыскурс – камунікацыйны працэс. Статусна-арыентаваны інстытуцыянальны дыскурс азначае маўленчае ўзаемадзеянне прадстаўнікоў сацыяльных груп ці інстытутаў, пры якім рэалізуюцца статусна-ролевыя магчымасці ў рамках сфарміраванай грамадскай практыкі. Такі падыход дазваляе паглядзець на дыскурс з пункту гледжання стандартнасці ці навізны выкарыстоўваемых адрасантам прыёмаў уздзеяння на адрасата [4, с. 9].

Камунікацыя ў сферы турызму прадстаўлена двума спосабамі: вуснай і пісьмовай. Пісьмовы турыстычны дыскурс зафіксаваны ў друкаваных тэкстах (буклеты, каталогі, брашуры, артыкулы) і камп’ютарна-апасродкаванай камунікацыі (сайты, парталы, блогі і інш.). Вусны турыстычны дыскурс можна падзяліць

на апасродкаваную (відэадаведнікі, аўдыягіды) і беспасрэдную (экскурсіі) камунікацыі [4, с. 9]. Аўдыягід з’яўляецца кампанентам апасродкаванага вуснага турыстычнага дыскурсу. Мы звяртаем увагу на лінгвістычныя адметнасці аўдыягіднага ў беларускім турыстычным дыскурсе.

Азначэнне дадзенай з’явы не зафіксавана ў прафесійнай літаратуры. Па выніках вывучэння матэрыялаў, у тым ліку і тэорыі экскурсазнаўства, можам даць аўдыягідна наступную дэфініцыю: від экскурсіі з запісаным галасавым каментарыем да славутасці, музейнага экспаната, які праіграецца на адмысловым абсталяванні з пэўнай навігацыйнай мадэллю. Як правіла, аўдыягіды маюць шматмоўныя версіі, а доступ да іх прадстаўляецца карыстальнікам праз розныя тэхнічныя сродкі: партатыўныя мабільныя прыстасаванні, праграмы для мабільных сістэм. Асноўная функцыя аўдыягідна – забяспечваць інфармацыяй карыстальніка. Аднак аналіз існуючых аўдыягідна паказаў, што сёння яны накіраваны на вырашэнне некалькіх практычных задач, якія аптымізуюць і дапаўняюць дзейнасць устаноў, што заангажыраваны ў турызме.

У Мінску аўдыягіды выкарыстоўваюць у 7 з 56 (12,5 %) музeyaў. Таксама ёсць прыклады аўдыягідна, якія былі падрыхтаваны для абслугоўвання часовых выстаў, такіх як: міжнародны выставачны праект «Сальвадор Далі» ў Нацыянальным мастацкім музеі Рэспублікі Беларусь (2019); віртуальны гід Bakst па міжнароднай мастацкай выставе «Час і творчасць Льва Бакста» (2016); аўдыягід «Беларусь і Біблія» па выставе ў Музеі кнігі Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі (2018).

Аўдыягід «Беларусь і Біблія» быў распрацаваны непасрэдна да аднайменнай міжнароднай выставы, якая праходзіла з 20 верасня па 21 кастрычніка 2018 г. у Музеі кнігі Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі (НББ).

Яе арганізатарамі выступілі НББ і некамерцыйная арганізацыя «Група даследавання рукапісаў» (ЗША). Выстава мела вялікі грамадскі рэзананс не толькі ў Мінску, але і па ўсёй Беларусі. Па самых агульных падліках выставу наведала каля 30 тысяч чалавек [5].

Выстава была прысвечана гісторыі Бібліі і яе шляху да Беларусі. На ёй дэманстраваліся кніжныя помнікі з фондаў НББ і кніжных збораў Вялікабрытаніі, Ізраіля, ЗША і Паўднёвай Карэі [6]. Экспанаты выставы адлюстроўвалі гісторыю стварэння, распаўсюджвання і захавання Бібліі, яе значны ўплыў на развіццё чалавецтва. Асноўную частку экспазіцыі складалі арыгінальныя кніжныя помнікі.

Міжнародны ўзровень і рэдкі для Беларусі экспазіцыйны склад праекта «Беларусь і Біблія» забяспечылі яго папулярнасць, запатрабаванасць сярод наведвальнікаў. Паколькі колькасць экспанатаў была вялікай, то з мэтай навігацыі, а таксама для таго, каб даць магчымасць наведвальнікам і пасля выставы вывучаць яе экспанаты самастойна, быў падрыхтаваны аўдыягід «Беларусь і Біблія» [7]. Дадзеная распрацоўка была рэалізавана сумеснымі намаганнямі лабараторыі распазнавання і сінтэзу маўлення АІПІ НАН Беларусі і НББ.

Аўдыягід «Беларусь і Біблія» паўтарае структуру каталога выставы: мае чатырнаццаць тэматычных блокаў, дае інфармацыю па 153 аб'ектах на трох мовах: беларускай, рускай, англійскай [8]. Дадзеная распрацоўка была тэхнічна рэалізавана праз дадатак для мабільных аперацыйных сістэм iOS і Android, а таксама размешчана на вэб-сайце [9]. Стварэнне аўдыягіда ў фармаце мабільнага прыкладання на сённяшні момант з'яўляецца адной з эканамічна апраўданых падыходаў па прычыне шырокага выкарыстання мабільных тэхналогій [10]. Гэта азначае, што аўдыягід быў разлічаны на максімальна шырокую аўдыторыю.

Для лексічнага аналізу аўдыягіда «Беларусь і Біблія» выдзеліма макратэкст і мікратэкст. Макратэкст – масіў усіх тэкстаў аўдыягіда, увесь яго тэкставы аб'ём. Мікратэкст – тэкст апісання аднаго ці групы экспанатаў. У аўдыягідзе «Беларусь і Біблія» ён складаецца з наступных частак: нумар экспаната (Напр.: Экспанат 5); назва аб'екта (Напр.: *Лацінская Вульгата*); дата стварэння (Напр.: XIII ст.); тып выдання (Напр.: *Факсімільнае выданне*); месца стварэння; месца захавання (Напр.: *Музей кнігі, Лондан, Вялікабрытанія*); ілюстрацыя; аўдыяфайл (з указаннем працягласці запісу); кароткае тэкставае апісанне экспаната (Напр.: *Ілюмінаваная лацінская Вульгата, якая датуецца XIX ст. і запісаная двума пісцамі ў Парыжы ў перыяд росквіту масавай вытворчасці рукапіснай Бібліі*). Падобны фармат мікратэкста з'яўляецца тыпічным для аўдыягідаў. Мы назіраем падобную структуру ў мабільных версіях аўдыягідаў буйнейшых еўрапейскіх музеяў і ў аднаго з самых папулярных сэрвісаў з мабільнымі аўдыягідамі *izi.TRAVEL Audio Tours*. Гэта кажа пра ўніверсальнасць структуры, зручнасць і інтуітыўнасць у карыстанні.

Макратэкст аўдыягіда характарызуецца выкарыстаннем вялікай колькасці онімаў:

- антрапонімаў (*Альбрэхт Дзюрэр, апостал Павел, Вінцэнт Гадлеўскі, Гамэр, Генрых VIII, Джавані Марчэзіні, Гутэнберг, прарок Ісаія, Сальвадор Далі, Ян Гус, Уладзіслаў Чарняўскі, Лукаш Дзекуць-Малей, Антон Луцкевіч*). Антрапонім, як адзначае

Н. У. Савіна, у якасці суб'екта экскурсійнага тэксту вызначаецца ўстойлівацю і высокай частотнасцю, прыцягвае да сябе ў кантэкст іншыя онімы для перадачы рэальнага (гістарычнага) хранатопы і вызначаецца субстытуцыяй з ацэначнымі сродкамі [11, с. 120].

- тапонімаў (*Антвэрпен, Арменія, Бельгія, Блізкі Усход, Брэст, Бухара, Вітэнберг, Грэцыя, Ерусалім, Ізраіль, Індыя, Ірак, Каліфорнія, Кітай, Месапатамія, Мёртвае мора, Мінесота, Рым, Салонікі, Сінайскі паўвостраў, Ташкент, Тбілісі, Узбекістан, Швейцарыя, Эфіопія*);
- этнонімаў (*карынцыяне, эсеі, яўрэі, філіпійцы*).

Як паказаў аналіз, макратэкст таксама насычаны спецыялізаванай лексікай, якая характэрна для гістарычных, культуралагічных, бібліязнаўчых і кнігазнаўчых тэкстаў (*Александрыйскі кодэкс, апакрыфічная кніга, апракас, біфолія, Вульгата, варштат, вікары, Гексапла, квадруплексны Псалтыр, габрэі-сефарды, гафтар, гевіл, ешыбот, індальгенцыя, казлет, клінапіс, кнігі Эклезіяста, мегілат Эстэр, пасціла, паліглата, папірус, парафраза, пешэр, піктаграфія, сакрамэнты, сінадальны пераклад, сувоі, Тадж-Тора, тэстымонія, цік, Шэма (Шма Ізраэль)*). Тлумачэнне дадзеных слоў неабходна, паколькі гэта лексіка з'яўляецца вузкаўжывальнай, пераважна кніжнага ўжытку, часта ўтворана ад лацінскай, грэчаскай моў і іўрыта.

Частка лексем была патлумачана пры дапамозе апісання ў макратэксце: *Тора напісана на гевіле – асаблівым чынам вырабленай скуры, якую выкарыстоўвалі яўрэі-сефарды. Срэбны цік выкарыстоўваўся ў якасці каштоўнага футарала для Торы* (Частка 5. 39. Індыйскія Тора і цік). *Першая Біблія-паліглата, надрукаваная паміж 1517 і 1520 гг. Уключае тэкст на іўрыце, грэчаскай, арамейскай і лацінскай мовах з лацінскімі перакладамі, слоўнікамі і дапаможнымі матэрыяламі. Уяўляе шэдэўр навуковай думкі і мастацтва кнігадрукавання* (Ч. 5. 92. Камплютэнская паліглата). *Вельмі рэдкі сувоі Гафтары з Салонікаў, датаваны XVII ст. Утрымлівае тэксты з яўрэйскай Бібліі для чытання ў синагозе ў якасці дадатку да штотыднёвых чытанняў з Торы* (Ч. 5. 33. Саланікійская Гафтар). *Магчыма, быў выраблены ў адной з яўрэйскіх духоўных вучэльняў – ешыботаў у XVIII ст. Ешыботы на той час існавалі ў Мінску, Брэсце, Слуцку, Валожыне і інш.* (Ч. 12. 122. Тора-сувоі). *Ілюмінаваная індальгенцыя вялікага памеру, у якой прапануецца змяніць пакаранне за грахі падчас знаходжання ў чысцілішчы* (Ч. 7. 52. Ілюмінаваная індальгенцыя для Бернардзіна Цырыла). *Першыя пісьмовыя дакументы ствараліся на таблічках з вільготнай гліны, на якую наносіліся знакі. Такая пісьмовасць атрымала назву клінапісу*. (Ч. 1. 1. Адна піктаграфічная і дзве клінапісныя таблічкі). *Марцін Лютэр. «Аб вавілонскім палоне царквы»*. Адна з першых фундаментальных прац Марціна Лютэра, апублікаваная ў 1520 г. У ёй Лютэр заклікае да рэфармавання сістэмы *сакрамэнтаў* (абрадаў, якія, як меркавалі многія, былі усталяваны Хрыстом для здабыцця ласкі) (Ч. 7. 56. Марцін Лютэр. «Аб вавілонскім палоне царквы»). *Гэта ранняя Тадж-Тора была выраблена ў Емене ў XV ст. і ўтрымлівае біблейскія тэксты на іўрыце, арамейскай і арабскай мовах, запісаныя літарамі яўрэйскага алфавіта, з тэксталагічнымі нататкамі і каментаром знакамітага навукоўца Рашы* (Ч. 4. 29.

Тадж-Тора на іўрыце, арамейскай і арабскай мовах). *Сувоі Мёртвага мора 4Q175 – Тэстымонія*, або *Месіянскі зборнік. Фрагмент Сувоі Мёртвага мора пад назвай «Тэстымонія»*, які датуецца прыблізна сярэдняй I ст. да нашай эры, які ўключае спіс цытат з Бібліі і апакрыфічнай працы пра Месію (Ч. 2. 8. *Сувоі Мёртвага мора 4Q175 – Тэстымонія*, або *Месіянскі зборнік*).

Як бачна, макратэкст аўдыягіда мае шмат запазычаных слоў з іўрыта (*шма* 'слухай', *мегілат* 'сувоі', *тора* 'закон', *тадж* 'карона'), грэчаскай (*тэтр*, *Гексапала*, *Евангелле*, *пергамент*), лацінскай (*Біблія*, *Вульгата*, *квадруплексны*, *ілюмінаваны*) моў.

Таксама ў тэксце аўдыягіда мы сустракаем тлумачэнне значэння слова праз плеаназм (выкарыстанне залішніх слоў). Напр., *Лацінская Вульгата*. Слова *Вульгата* азначае пераклад Бібліі на лацінскую мову. Дадзены пераклад быў выкананы ў IV ст., пераважна святым Еранімам Стрыдонскім, які замяніў розныя варыянты лацінскіх перакладаў Бібліі. Выкарыстанне словазлучэння *Лацінская Вульгата* з'яўляецца плеаназмам, несэнсавай памылкай і дапушчальна ў мэтах кароткага тлумачэння слова *Вульгата* дзеля эканоміі маўленчых сродкаў.

Для тлумачэння спецыялізаванай лексікі выкарыстоўвалі таксама сінонімы: *Каэлет* (з іўрыта) – *Эклезіяст* (лацінская транслітарацыя грэчаскага слова), *сувоі* – *мегілат* (з іўрыта «сувоі»), *пасціла* (з нямецкай мовы) – *казанне*, *тэлім* (з іўрыта) – *псалтыр*. Напр., *Вельмі рэдкі кодэкс Псалмоў (Тэлім) на іўрыце, запісаны ў 1719 годзе ў наваколлі Прагі. Уключае малітвы для кожнага дня тыдня, а таксама малітвы для святаў і малітвы за хворых* (Ч. 4. 30. *Яўрэйскі Псалтыр*). *Сувоі Мёртвага мора 4Q109 (4Q109a) – Каэлет (Эклезіяст)*. *Фрагмент Сувоі Мёртвага мора кнігі Эклезіяста (Каэлет) з 5 па 7 часткі, які датуецца 175–150 гадамі да нашай эры* (Ч. 2. 6. *Сувоі Мёртвага мора 4Q109 (4Q109a) – Каэлет (Эклезіяст)*).

Пэўная частка спецыялізаванай лексікі, як паказала даследаванне, не была патлумачана ў мікратэкстах, і значэнне дадзеных слоў можна знайсці ў ТСБЛМ і ГСБМ: *апракас* 'царкоўная кніга (евангелле ці апостал), у якой чытанні размяшчаюцца па парадку святочных дзён' [12, с. 130]; *апакрыфічны*, ад слова *апокрыф* 'старажытны твор з біблейскім сюжэтам, у якім дапушчаны адступленні ад афіцыйнага веравучэння і таму адхілены царквой' [13, с. 79]; *кодэкс* 'старадаўні рукапіс у пераплёце (спец.)' [12, с. 369]; *сінадальны* – ад слова *сінод* 'вышэйшы калегіяльны орган кіравання Рускай праваслаўнай царквы ў перыяд паміж Архірэіскімі саборамі, а таксама дарадчы орган пры патрыярху' [14, с. 749]; *паўустаў* 'адзін з тыпаў пісьма старажытных грэчаскіх і славянскіх рукапісаў, сярэдні паміж уставам і скорпісам' [13, с. 569].

У тэксце аўдыягіда выдзяляецца слова *сувоі*, якое ў штодзёнай гутарцы мы найчасцей замяняем словам *скрутак* у значэнні старажытнай формы кнігі, як супастаўленне кнігам у форме кодэксу (*Сувоі Мёртвага мора*, *Вялікі Сувоі Ісаі*, *Адзіны поўны біблейскі сувоі*, *Сувоі з кнігай прарока Ісаі*, *Вельмі рэдкі сувоі Гафтары*). Згодна з ТСБЛМ *сувоі* – цэлы кусок палатна, скручаны ў трубку [12, с. 795]. Падобнае значэнне мае слова *скрутак* – прадмет, скручаны трубкай або звiты кольцамі [13, с. 757]. Розніцу ў выкарыстанні слоў вызначае ЭСБМ, згодна якому *сувоі* – цэлы кусок палат-

на, скручаны ў трубку [15, с. 16]; *скрутак* – звязка пацэсанага ільну, лыка [15, с. 154].

Макратэкст утрымлівае вялікую колькасць словазлучэнняў тыпу адносна прыметнік + назоўнік, у якіх адносна прыметнік мае розную семантыку ў залежнасці ад кантэксту (*Александрыйскі кодэкс*, *англійскі Псалтыр*, *Астрожская Біблія*, *Індыйская Тора*, *Жэнеўская Біблія*, *Копцае Евангелле*, *Саланікійская Гафтары*, *Ірацкая Тора*, *Тбіліская Тора*, *Бухарская ўзбекская Тора*, *Узбекская Тора з Ташкента*, *Самарыцянскае Пяцікніжжа*). Прыметнікі ўтвораны ад назваў гарадоў (Ташкент, Бухара, Сінай, Астрог, Александрыя, Жэнева, Салонікі), краін (Індыя, Кітай, Узбекістан, Ірак), народаў (армяне, копты, эфіопы).

Для поўнага і правільнага разумення дадзеных словазлучэнняў трэба ведаць гістарычны кантэкст. Напрыклад, у словазлучэннях з назоўнікам *Тора* прыметнік азначае толькі адносіны да месца напісання і выкарыстання Торы, не характарызуе мову ці яе аўтара. *Тора* заўсёды пісалася толькі на іўрыце і толькі яўрэямі. Неаналагічна са словам *Пяцікніжжа*, якое з'яўляецца сінонімам слову *Тора*, аднак у словазлучэнні *Арабскае Пяцікніжжа* адносіцца да першых пяці кніг Старога Завету на арабскай мове.

Часта ў гістарычных і кнігазнаўчых тэкстах адносна прыметнік адсылае да месца, у якім быў знойдзены артэфакт (*Александрыйскі кодэкс*, *Сінайскі кодэкс*, *Полацкае Евангелле*, *Тураўскае Евангелле*). Напр., словазлучэнне *Сінайскі кодэкс* адносіцца да біблейскіх рукапісаў, якія былі выяўлены ў манастыры Святой Кацярыны на гары Сінай у Егіпце. Таксама падобныя словазлучэнні могуць мець іншую семантыку. Як у выпадку *Астрожская Біблія*, *Пор-Раяльскае Біблія*, *Парыжская паліглата*, *Брэсцкая Біблія*, дзе адносна прыметнікі кажуць пра месца стварэння артэфакта. Напр., *Пор-Раяльскае Біблія* прадстаўляе сабой Біблію ў перакладзе на французскую мову святара манастыра Пор-Раяль, *Жэнеўская Біблія* была перакладзена выгнаннікамі з Жэневы ў час кіравання ў Англіі каралевы Марыі I.

Для кнігазнаўчых тэкстаў таксама характэрна выкарыстанне імя стваральніка ці фундатара артэфакта ў форме адносна прыметніка: *Елізавецінская Біблія*, *Радзівілаўская Біблія*.

Як паказаў асабісты досвед працы аўтара артыкула ў якасці перакладчыка і экскурсавода-валанцёра на працягу ўсёй выставы, для паўнаватраснага азнаямлення з экспазіцыйным складам выставы экскурсійны аповед патрабаваў ведання кніг Бібліі (*Утрымліваюць святарскае Ааронава дабраслаўленне (Лікі 6:24-26) і ўяўляюць сабою найстаражытнейшы запіс тэксту з габрэйскай Бібліі. Тэкст амаль цалкам ідэнтычны сучаснай версіі гэтага вядомага ўрыўка*), кантэксту і гісторыі яе стварэння (*Фрагмент Сувоі Мёртвага мора I ст. да нашай эры. Разам з каментаром (пешэрам) на кнігу прарока Ісаі з цытатамі з прароцтваў і тлумачэннямі да іх*), іўдзейскіх традыцый (*Тора і цік з Індыі, датаваныя XVIII ст. Тора напісана на гевіле – асаблівым чынам вырабленай скуры, якую выкарыстоўвалі яўрэі-сефарды. Срэбны цік выкарыстоўваўся ў якасці каштоўнага футарала для Торы*), гісторыі Еўропы XVI–XVII стст. (*Індальгенцыі апынуліся ў цэнтры пачатковага этапу палемікі Лютэра з царквой*), кнігазнаўчых ведаў (*Кодэкс-рэскрыпт быў напісаны на пергаменце, які ўжо быў у падобным ужыванні*),

гісторыі Беларусі (*На пачатку ХХ ст. першым выданнем, якое ўключала біблейныя ўрыўкі, сталі «Нядзельнае Евангелле і навукі» ксяндза Ільдэфонса Бобіча ў трох тамах пад рэдакцыяй Адама Станкевіча, якія доўгі час заставаліся адзіным падручнікам Слова Бога на беларускай мове*).

У аснове зместу тэкстаў аўдыягіда «Беларусь і Біблія» ляжаць фактаграфічныя звесткі. Задача аўдыягіда на выставе заключалася ў навігацыі па тэматычных блоках і інфармаванні пра экспанаты на некалькіх мовах, што абумовіла наступныя асноўныя яго стылістычныя рысы: інфарматыўнасць, дакладнасць, тэзіснасць,

ЛІТАРАТУРА

1. Турызм [Электронны рэсурс] // Прэс-служба Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь. – Рэжым доступу: http://president.gov.by/by/tourism_by. – Дата доступу: 04.09.2019.
2. Музеі Беларусі [Электронны рэсурс] // Афіцыйны сайт Рэспублікі Беларусі. – Рэжым доступу: <https://www.belarus.by/ru/travel/belarus-life/museums>. – Дата доступу: 04.09.2019.
3. *Погодаева, С. А.* Языковые средства аргументации во французском туристическом дискурсе : автореф. дис. ... канд. фил. наук : 10.02.05 / С. А. Погодаева ; Иркутский государственный лингвистический университет. – Иркутск, 2008. – 20 с.
4. *Филатова, Н. В.* Дискурс сферы туризма в прагматическом и лингвистическом аспектах : автореф. дис. ... канд. фил. наук : 10.02.01 / Н. А. Филатова ; Московский государственный лингвистический университет. – Москва, 2014. – 24 с.
5. Выставачны праект «Беларусь і Біблія» атрымаўся грандыёзным [Электронны рэсурс] // Нацыянальная бібліятэка Беларусі. – Рэжым доступу: https://www.nlb.by/by/news/nacyjanalnaja-biblijatjeka/vystavachny-praak-belarus-i-bibliya-atryma-sya-grandyyeznym/?sphrase_id=52867/. Дата доступу: 01.02.2019.
6. *Суша, А. А.* «Беларусь і Біблія» / А. А. Суша // Беларускі гістарычны часопіс. – 2018. – № 9. – С. 41–43.
7. Беларусь і Біблія [Электронны рэсурс] // Google Play. – Рэжым доступу: https://play.google.com/store/apps/details?id=by.krokam.belarus_bible&hl=be – Дата доступу: 11.03.2019.
8. Беларусь і Біблія : міжнародная выстава, Мінск, 20 верасня – 21 кастрычніка 2018 года : каталог / С. Кэрал [і інш.] ; пад рэд. А. А. Сушы і С. Кэрала. – Мінск : Беларуская навука, 2018. – 205 с.
9. Інтэрнэт-версія аўдыягіда па міжнароднай выставе «Беларусь і Біблія» [Электронны рэсурс] // Krokam.by – Рэжым доступу: <http://belarus-bible.krokam.by/>. – Дата доступу: 11.03.2019.
10. *Chaffey, Dave.* Mobile Marketing Statistics compilation [Electronic resource] / Dave Chaffey // Smart Insights (Marketing Intelligence) Ltd. – Mode of access: <https://www.smartinsights.com/mobile-marketing/mobile-marketing-analytics/mobile-marketing-statistics>. – Date of access: 15.01.2019.
11. *Савіна, Н. У.* Экскурыйны тэкст: лінгвістычная спецыфіка : манאграфія / Н. У. Савіна ; адк. рэд., прадм. В. М. Ляшук. – Мінск : РІВШ, 2009. – 164 с.
12. Тлумачальны слоўнік беларускай літаратурнай мовы : больш за 65 000 слоў / уклад.: І. Л. Капылоў [і інш.] ; пад рэд. І. Л. Капылова. – Мінск : Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі, 2016. – 968 с.
13. Этымалагічны слоўнік беларускай мовы / Р. М. Малько [і інш.] ; Нацыянальная акадэмія навук Беларусі, Інстытут мовазнаўства імя Я. Коласа. – Мінск : Беларуская навука, 1978. – Т. 13 : С – Т. – 2010. – 351 с.
14. Гістарычны слоўнік беларускай мовы / Т. І. Блізнік [і інш.] ; Акадэмія навук Беларускай ССР, Інстытут мовазнаўства імя Я. Коласа. – 1982. – 294 с. ; Вып. 1 : А – Биенье. – 294 с.
15. Этымалагічны слоўнік беларускай мовы / Р. М. Малько [і інш.] ; Нацыянальная акадэмія навук Беларусі, Інстытут мовазнаўства імя Я. Коласа. – Мінск : Беларуская навука, 1978. – Т. 12 : С / . – 2008. – 366 с.

змястоўнасць. У адрозненні ад экскурыйных тэкстаў у аўдыягідзе «Беларусь і Біблія» адсутнічаюць заклікі да дзеяння, гістарычныя каментарыі, ўводзіны і заключэнне, лагічныя пераходы паміж часткамі і экспанатамі.

Такім чынам, аўдыягіда – сучасны сродак для папулярызацыі гісторыка-культурнай спадчыны і інструмент для працы з шырокай аўдыторыяй падчас міжнародных мерапрыемстваў. Задача аўдыягідаў на маштабных выставачных праектах з вялікай колькасцю экспанатаў можа быць звужана да інфармавання, і гэта абумовіла лінгвістычныя асаблівасці аўдыягіда па выставе «Беларусь і Біблія».

RECEIVED

1. Turyzm [Elektronny resurs] // Pres-sluzhba Prezidenta Respubliki Bjelarus'. – Rezhym dostupu: http://president.gov.by/by/tourism_by. – Data dostupu: 04.09.2019.
2. Muzjei Bjelarusi [Elektronny resurs] // Aficyjny sayt Respubliki Bjelarusi. – Rezhym dostupu: <https://www.belarus.by/ru/travel/belarus-life/museums>. – Data dostupu: 04.09.2019.
3. *Pogodaeva, S. A.* Yazykovyye sredstva argumentatsii vo frantsuzskom turisticheskom diskurse : avtooref. dis. ... kand. fil. nauk : 10.02.05 / S. A. Pogodaeva ; Irkutskiy gosudarstvennyy lingvisticheskiy universitet. – Irkutsk, 2008. – 20 s.
4. *Filatova, N. V.* Diskurs sfery turizma v pragmaticheskom i lingvisticheskom aspektah : avtooref. dis. ... kand. fil. nauk : 10.02.01 / N. A. Filatova ; Moskovskiy gosudarstvennyy lingvisticheskiy universitet. – Moskva, 2014. – 24 s.
5. Vystavachnyj projekt «Bjelarus' i Biblija» atrymawsja grandyjozным [Elektronny resurs] // Nacyjanal'naja biblijateka Bjelarusi. – Rezhym dostupu: https://www.nlb.by/by/news/nacyjanalnaja-biblijatjeka/vystavachny-praak-belarus-i-bibliya-atryma-sya-grandyyeznym/?sphrase_id=52867/. Data dostupu: 01.02.2019.
6. *Susha, A. A.* «Bjelarus' i Biblija» / A. A. Susha // Bjelaruski gistorychny chasopis. – 2018. – № 9. – S. 41–43.
7. Bjelarus' i Biblija [Elektronny resurs] // Google Play. – Rezhym dostupu: https://play.google.com/store/apps/details?id=by.krokam.belarus_bible&hl=be – Data dostupu: 11.03.2019.
8. Bjelarus' i Biblija : mizhnarodnaja vystava, Minsk, 20 vjerasnja – 21 kastychnika 2018 goda : katalog / S. Keral [i insh.] ; pad red. A. A. Sushy i S. Kerala. – Minsk : Bjelaruskaja navuka, 2018. – 205 s.
9. Internet-vjersija awdyjagida pa mizhnarodnaj vystavje «Bjelarus' i Biblija» [Elektronny resurs] // Krokam.by – Rezhym dostupu: <http://belarus-bible.krokam.by/>. – Data dostupu: 11.03.2019.
10. *Chaffey, Dave.* Mobile Marketing Statistics compilation [Electronic resource] / Dave Chaffey // Smart Insights (Marketing Intelligence) Ltd. – Mode of access: <https://www.smartinsights.com/mobile-marketing/mobile-marketing-analytics/mobile-marketing-statistics>. – Date of access: 15.01.2019.
11. *Savina, N. U.* Ekskursijny tekst: lingvistichnaja spjeczifika : manografija / N. U. Savina ; adk. red., pradm. V. M. Ljashuk. – Minsk : RIVSh, 2009. – 164 s.
12. Tlumachal'ny slownik bjelaruskaj litaraturnaj movy : bol'sh za 65 000 slov / uklad.: I. L. Kapylov [i insh.] ; pad red. I. L. Kapylova. – Minsk : Bjelaruskaja Encyklopedyja imja Pjetrusja Browki, 2016. – 968 s.
13. Etymalogichny slownik bjelaruskaj movy / R. M. Mal'ko [i insh.] ; Nacyjanal'naja akademija navuk Bjelarusi, Instytut movaznavstva imja Ja. Kolasa. – Minsk : Bjelaruskaja navuka, 1978. – T. 13 : S – T. – 2010. – 351 s.
14. Gistorychny slownik bjelaruskaj movy / T. I. Bliznjuk [i insh.] ; Akademija navuk Bjelaruskaj SSR, Instytut movaznavstva imja Ja. Kolasa. – 1982. – 294 s. ; Vyp. 1 : A – Bijen'je. – 294 s.
15. Etymalogichny slownik bjelaruskaj movy / R. M. Mal'ko [i insh.] ; Nacyjanal'naja akademija navuk Bjelarusi, Instytut movaznavstva imja Ja. Kolasa. – Minsk : Bjelaruskaja navuka, 1978. – T. 12 : S / . – 2008. – 366 s.